

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СТРУКТУРНА МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Розглянуто функціональний підхід до формування системи управління витратами та запропоновано модель управління витратами підприємства, що забезпечила б оптимізацію витрат та підвищення ефективності використання виробничих ресурсів у сучасних умовах господарювання.

Аннотация. Рассмотрен функциональный подход к формированию системы управления затратами и предложена модель управления затратами предприятия, которая обеспечила бы оптимизацию расходов и повышение эффективности использования производственных ресурсов в современных условиях хозяйствования.

Annotation. The functional approach to organization cost management system has been considered and a model of cost management company, which would provide optimization of costs and more efficient use of productive resources in the economic conditions has been suggested.

Ключові слова: управління витратами, функціональний підхід, оптимізація витрат, функціонально-структурна модель управління витратами.

Наявність на ринку жорсткої конкуренції та низький рівень платоспроможності споживачів обмежують можливості підприємства збільшувати прибуток за рахунок підвищення ціни, тому зростання прибутковості виробництва здійснюється переважно за допомогою управління витратами. Підвищена роль та значення управління витратами на даному етапі розвитку економіки зумовлені необхідністю досягнення кожним суб'єктом підприємництва оптимального рівня витрат на виробництво і реалізацію продукції, що дасть змогу створити належні умови конкурентоспроможності продукції та забезпечить економічне зростання підприємства.

Основні аспекти щодо сутності та особливостей управління витратами виробництва вивчалися багатьма іноземними та вітчизняними вченими, зокрема К. Друрі [1], Ч. Хорнгреном [2], Н. Чумаченком [3], І. Давидовичом [4], Л. Меренковою [5], О. Плохою [6] та ін. Однак незважаючи на велику кількість досліджень з даного питання, окремі аспекти управління витратами досі залишаються недостатньо висвітленими та потребують подальшого теоретичного осмислення з урахуванням умов функціонування вітчизняних підприємств.

Метою статті є обґрунтування теоретичних засад, зокрема функціонально-структурних аспектів системи управління витратами підприємства, та розробка практичних рекомендацій щодо її оптимізації.

Дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців [1 – 6] не містять єдиного визначення сутності поняття "управління витратами", однак дане поняття є одним з найбільш важливих елементів фінансового менеджменту. Тому необхідно чітко усвідомлювати, що саме розуміють під управлінням витратами на підприємстві. У найбільш узагальненому вигляді трактування даної категорії можна подати таким чином:

Управління витратами – це процес цілеспрямованого виконання всього комплексу функцій управлінського циклу, спрямованих на оптимізацію витрат та підвищення ефективності використання виробничих ресурсів на підприємстві. При цьому управління витратами ширше та глибше, а отже, і складніше за управління ефективністю використання окремих виробничих ресурсів, оскільки враховує їх комплексне використання, можливу взаємозамінюваність і відмінності у величині та термінах впливу на результати роботи підприємства.

З метою підвищення ефективності управління витратами необхідно цей процес розглядати як цілісний комплекс, що вирішується при його інтерпретації як системи і передбачає виділення об'єкта та суб'єкта, які функціонують в умовах впливу зовнішнього середовища. Взаємодія елементів системи управління витратами виявляється в наявності прямих, зворотних і циклічних зв'язків, за допомогою яких досягається єдність функціонування системи. Структура та процес управління витратами нерозривні й характеризують статику й динаміку системи управління витратами. Шляхом узагальнення та допрацювання [1; 4 – 6] була побудована схема системи управління витратами підприємства (рис. 1).

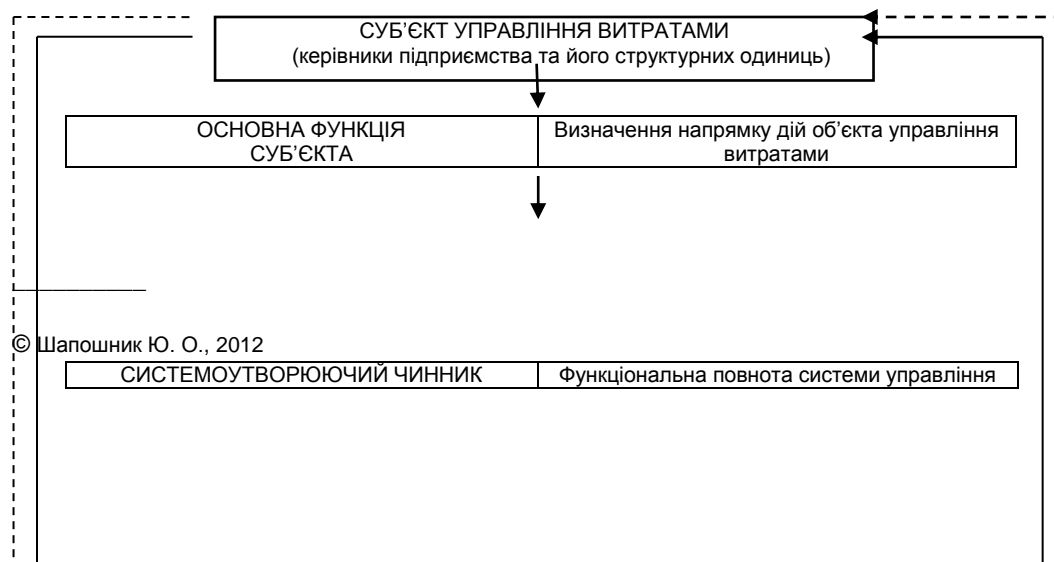




Рис. 1. Система управління витратами підприємства
(розроблено автором на основі робіт [1 – 6])

Отже, вплив суб'єкта на об'єкт здійснюється за допомогою функціонування підсистем управління витратами. Системоутворюючим чинником при підборі елементів системи управління витратами виступає функціональна повнота системи. Він означає, що функція управління витратами реалізується стосовно всіх елементів об'єкта управління витратами. У цьому випадку визначення елементів системи здійснюється на основі виявлення основних, конкретних функцій та функцій забезпечення управління витратами (див. рис. 1).

Детальніше розглянути бізнес-процес управління витратами можна за допомогою моделювання в середовищі BPWin 4.0 (рисунки 2 – 3).

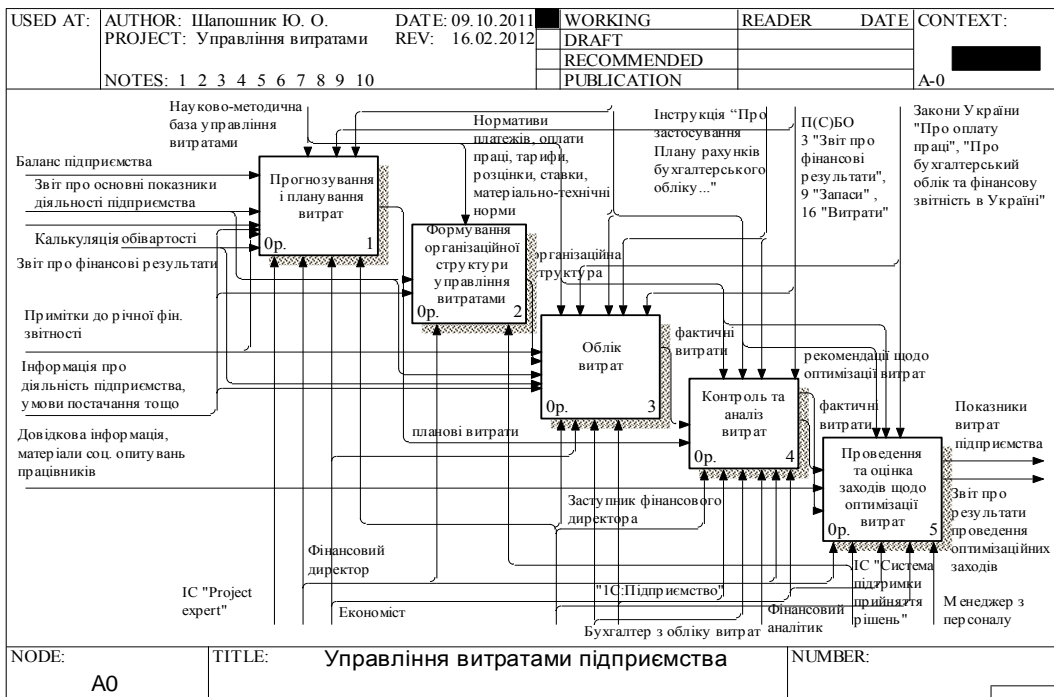


Рис. 2. Основні етапи процесу управління витратами підприємства

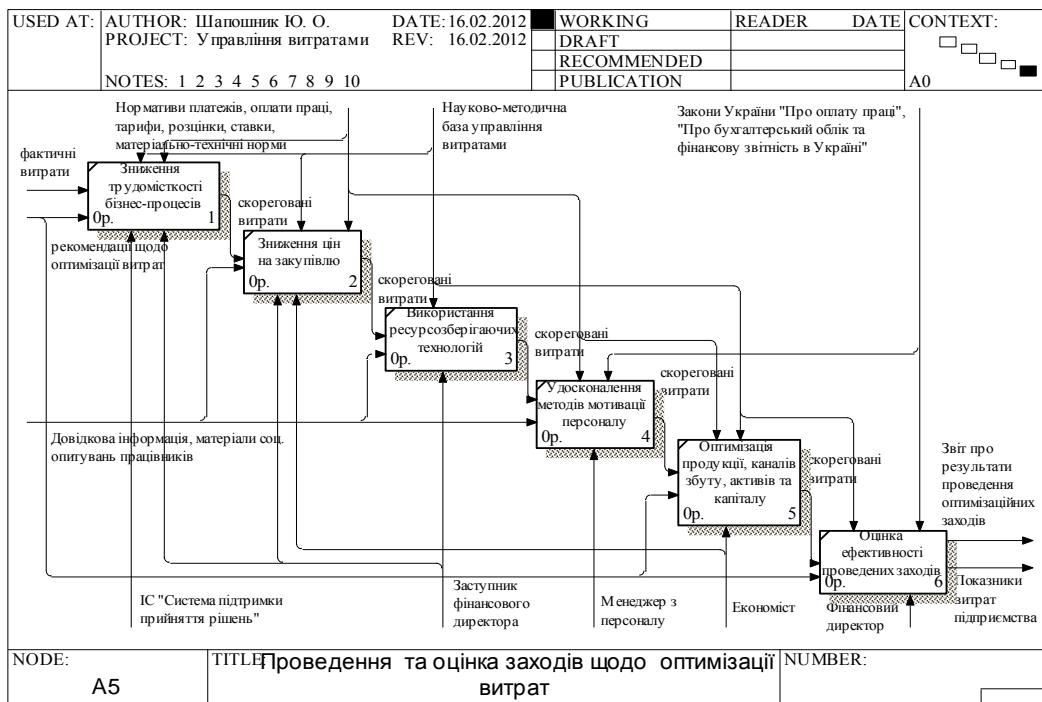


Рис. 3. Етап проведення та оцінки заходів щодо оптимізації витрат підприємства

Першим етапом функціональної моделі є планування та прогнозування витрат підприємства. На даному етапі економісти фінансового відділу підприємства під керівництвом фінансового директора та його заступника визначають склад витрат і їх кількісну оцінку, прогнозують вартість ресурсів, необхідних для виробництва продукції; визначають плановий обсяг витрат на виробництво, а також прогнозують собівартість виготовлення кожного виду продукції. На цьому етапі керівництво зазвичай складає бізнес-план своєї діяльності на один або декілька років уперед з використанням інформаційної системи Project Expert, щоб спрогнозувати величину витрат та визначити ефективність управління ними.

На другому етапі фінансовий директор за допомогою інформаційної системи "Система підтримки прийняття рішень" встановлює спосіб управління витратами, осіб, які займаються управлінням, в які строки, з використанням якої інформації і документів. Керівник також визначає місця виникнення витрат, центри витрат і центри відповідальності за їх дотримання, розробляє ієрархічну систему лінійних і функціональних зв'язків керівників і спеціалістів, що беруть участь в управлінні витратами, яка повинна бути сумісною з організаційно-виробничою структурою підприємства.

На третьому етапі здійснюється облік витрат підприємства. Бухгалтер з обліку витрат з використанням інформаційної системи "ІС:Підприємство" здійснює спостереження, ідентифікацію та калькуляцію витрат, а економіст під керівництвом заступника фінансового директора здійснює реєстрацію фактів витратання ресурсів у процесі господарської діяльності підприємства.

На четвертому етапі здійснюється контроль та аналіз витрат. Бухгалтер та економіст виявляють відхилення фактичних витрат від планових. Фінансовий аналітик аналізує ефективність використання ресурсів, визначає ступінь раціональності витрат та оцінює вплив факторів на їх обсяг, виявляє резерви зниження витрат та причини перевитрат. На основі отриманої інформації здійснюється підготовка рекомендацій щодо оптимізації витрат за участю директора фінансового відділу та його заступника.

П'ятим, не менш важливим етапом є розробка, проведення та оцінка заходів щодо оптимізації витрат. На даному етапі реалізуються заходи щодо зниження трудомісткості бізнес-процесів за рахунок централізації функцій, спрощення бізнес-процесів і документообігу. Також передбачається зниження норм витрат сировини та матеріалів, цін на їх закупівлю; відбувається запровадження нових ресурсозберігаючих технологій; аналізується та підвищується ефективність використання основних фондів і капіталу; відбувається виведення нерентабельних продуктів з асортименту тощо. Велика увага приділяється правильним методам мотивації персоналу, бонусній системі, тісній залежності фонду оплати праці від результатів роботи співробітників. Оцінка ефективності даних заходів передбачає підготування звіту про результати проведених оптимізаційних заходів.

Вхідною інформацією для здійснення процесу управління витратами є фінансова звітність підприємства, загальна інформація про підприємство, довідкова інформація, а також матеріали соціальних опитувань працівників. Вихідною інформацією є розрахунок показників витрат, а також розробка рекомендацій щодо їх оптимізації. Слід зазначити, що фінансисти при здійсненні процесу управління витратами повинні спиратися на законодавство, нормативно-правові акти та інструкції, положення бухгалтерського обліку та науково-методичну базу з управління витратами.

Отже, проблема управління витратами є однією з найважливіших і найскладніших проблем для підприємства. Адже від рівня та динаміки витрат залежать фінансові результати конкретного підприємства та ефективність формування національного доходу загалом. Тому на сьогоднішній день для подальшого ефективного розвитку реального сектору економіки України важливим є напрацювання досконалої системи та стратегії управління витратами підприємства.

Література: 1. Друри К. Введение в производственный и управленческий учет : [учебн. пособ.] / К. Друри. – М. : Аудит, 1997. – 557 с. 2. Хорнгрен Ч. Бухгалтерский учет: управленческий аспект / Ч. Хорнгрен, Дж. Фостер. – М. : Финансы и статистика, 2002. – 416 с. 3. Чумаченко Н. Г. Розвиток управлінського обліку в Україні / Н. Г. Чумаченко // Світ бухгалтерського обліку. – 2007. – № 10. – С. 2–9. 4. Давидович І. Управління витратами : [навч. посібн.] / Давидович І. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 319 с. 5. Меренкова Л. О. Управління витратами підприємства в ринковій економіці : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.06.01 / Меренкова Любов Олександрівна ; Харківський держ. економічний ун-т. – Х., 2003. – 19 с. 6. Плоха О. Б. Управління витратами : [конспект лекцій] / О. Б. Плоха. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2009. – 152 с.